INDEX LECTIONUM IN LITERARUM UNIVERSITATE TURICENSI INDE A DIE 18. MENSIS...

INDEX LECTIONUM

IN

LITERARUM UNIVERSITATE TURICENSI

INDE

A DIE XVIII MENSIS OCTOBRIS MDCCCLVIII

USQUE

AD DIEM XIX MENSIS MARTII MDCCCLIX

HABENDARUM.

INEST

DE ILIADIS CARMINIBUS

DISSERTATIO V

TURICI,

EX OFFICINA ZÜRCHERI ET FURRERI

1858.

Perventum jam est ad sextum Iliadis librum, quo libro divinum illud de ultimo Hectoris atque Andromachae colloquio carmen continetur. Id carmen cum inter praestantissima illa omnium et temporum et gentium jure habetur artificii in omne aevum duratura, quae quasi ipsa Poësis et invenisse videtur et perfecisse, tum egregie singulari nostrum Germanorum studio dignissimum est propter celeberrimum Schilleri nostri canticum, qua ille non tam antiquum poetae ipsum imitari quam ejus argumentum vere humanitatis plenissimum nostris moribus suisque temporibus accommodate tractare conatus est. Inde factum, ut si in uno aliquo exemplo demonstrare velis, quantum intersit discriminis inter antiquitatis atque nostrae aetatis ingenium aequalis poëseos imagine expressum, vix aptius eligere possis atque luculentius instrumentum, quo ad eam comparationem instituendam utaris, quam duo illa carmina jam nominibus suis — Ἕκτορος καὶ Ἀνδρομάχης ὁμιλία et »Hektor's Abschied« — diversa. Quo magis operae pretium est, ut carmen Homericum suae integritati restituatur atque ab alienis additamentis repurgetur.

In quo negotio ante omnia de carminis initio atque exitu quaeritur. Ac Lachmanno quidem a Z 2 (vel 5) usque ad H 312 unum carmen esse voluit, cui sententiae accedere non possum. Nam nec ἀνδροκτασία — ita Graeco nomine has particulas designare licet, de quarum indole in dissertatione IV. p. 21 exposui — Z 2—72 nec Hectoris atque Paridis μονομαχία H 17—312 ad carmen de Hectoris cum uxore congressu pertinere facile demonstrari potest.

Atque ut a pugnae descriptione initium faciamus, videmus in ea primum Ajacem Acamantis caede hostibus fugam civibus victoriam parantem (Z 5—11), tum post Diomedem Axyli Calesique interfectorem (12—19) Euryalum adeo duo hostium paria (20—28), septem alios vero — Polypoetem Ulixem Teucrum Antilochum Agamemnonem Leitum Eurypylum — singulos Trojanos interficientes 29—36, deinde Adrastum a Menelao vivum deprehensum sed ab Agamemnone crudeliter trucidatum (37—65), postremo Nestorem brevi admonitione Graecos a spoliis sumendis ad interficiendos hostes avocantem

(66—72). Patet igitur his in heroibus principem locum tenere Ajacem et Nestorem, illum facto hunc consilio popularibus salutarem, Diomedem vero nullo prae ceteris ornari praeconio. Longe aliam Helenus profert causam ob quam Hectorem relicto proelio urbem ingredi atque Trojanas matronas ad vota Minervae offerenda incitare jubet 96—105: invicta est acies Diomedis ferocia vel Achille superioris. Neque aliter ejus mandata aut Hector Hecubae perfert 277 sq., aut sacerdos Theano sollemnibus precibus exsequitur 305—310, quae quidem preces tantae in solo Diomede notando versantur. Itaque nihil est, quod quis brevi Hectoris ad exercitum sermone abutatur 111—115, in quo sane Diomedes nec nominatur nec innuitur, ut hujus narrationem nostro carmini illatam putet ob id demum, qui illud Diomedis aristiae adnectere voluerit. Satis certe igitur jam Hofmanne in quaestione «de aliquot Iliadis carminum compositione» Catharinei Lubecensis programmati a 1853 praemissa p. 6 sq. dicit «et istos versus ex mihi tollendos et rescindendos esse aut interiisse genuinum hujus carminis initium — quo antea rum admirabiles narratae essent Diomedis pugnae — aut simile quanto» — secundum Lachmanni computationem — «carmen rerum mendose obversatum fuisse qui carmen VI andichant». Quamquam mihi quidem nostri carminis poëta ipsam Diomedeam, qualem habemus, non respexisse solum sed etiam data opera judiciose videtur egregie illo episodio, quo clarissimus a tracidationum illarum amore temporis intervallum, quo Hector a pugna abest, sane indoli accommodate explevit 119—236. Ibi enim Diomedes Glaucum obvium sibi ignotum invitabili suo Marti oblatum conspicatus, antequam cum eo congreditur, diligenter, qui sit et quo parente ortus ex eo quaerit, ne forte cum deorum aliquo caelo delapso pugnam ut interius, quam audaciam mortalibus neci datam esse postquam occurato narrato Lycurgi exemplo demonstravit (123—140), suam modestiam graviter repetit 141

οὐδ' ἂν ἐγὼ μακάρεσσι θεοῖς ἐθέλοιμι μάχεσθαι.

Quam Diomedis orationem quasi adverso fronte pugnare cum ea heroes imagine, quae in Aristia nobis proponitur, vel obiter legenti patet, in quo carmine unum opus poeta invenit locum suum erga deos reverentiae accommodatum, immodestiorum illam orationis epilogum, quo Dione laureomachiae filiae impio voluntati subitum vitae exitum ac necessariam supplicium minatur E 406—415. Hujus igitur loci ita rationem habuit noster, ut ei adsentientem suam Diomedem faceret iure verba verbis componens: compara E 406 sq.

νήπιος, οὐδὲ τὸ οἶδε κατὰ φρένα Τυδέος υἱός,
ὅττι μάλ' οὐ δηναιὸς ὃς ἀθανάτοισι μάχηται,

cum Z 130 sq

οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Δρύαντος υἱός, κρατερὸς Λυκόοργος
δὴν ἦν, ὅς ῥα θεοῖσιν ἐπουρανίοισιν ἔριζεν,

et 138 sq. — — — — οὐδ' ἄρ' ἔτι δὴν
ἦν, ἐπεὶ ἀθανάτοισιν ἀπήχθετο πᾶσι θεοῖσιν.

Similiter igitur Homiliae poëta ad Diomedem respexit, ut supra in dissertatione III p. 20 sq. Litarum poëtam suo carmine vidimus Meneidi quasi respondere.

Ex his, quae modo exposuimus, vides nos quidem illud de Diomede et Glauco episodium pro genuina huius carminis parte habere, quamquam in A adscripta legitur notabilis haud levis notatio: ἡ διπλῆ, ὅτι μετατιθέασί τινες ἀλλαχόσε ταύτην τὴν σύστασιν, et sane per se post 118 statim 237 sequi potest, dummodo hic ἀλλ' ὅτε δὴ Σκαιάς τε πύλας legatur. Verum cum vero iam Lachmannus p. 22 pulcre intellexit hanc confabulationem carminis nostri redolere ingenium: »*Das ganze lied hat einen milden und anmuthigen charakter. Schilderung der kämpfe wird vermieden. Die Begegnung des Glaukos und Diomedes ist ein vorspiel zu Hektors besuch bei Andromache.*« Neque haec est notae Alexandrinae sententia hunc locum aliunde nostrae rhapsodiae illatum esse, sed potius vice versa eum ex nostra rhapsodia »aliorsum« invectum esse. Id vero in pluribus Iliadis libris et fieri potuit, quoniam ille congressus absoluti quasi epyllii constat et vere factum esse consentaneum est, quoniam generalis sententia atque salutaris de rebus humanis sapientia eo continetur. Quod igitur »transdatum« factum esse probabiliter monuimus in dissertatione IV p. 25, ut nae »prout res ferebat modo hunc modo illi carmini a rhapsodis insertae fuerint«, id de hoc dissimili quidem colore sed similis rationis episodio diserte testatum invenimus.

Fuisse illud episodium ab initio in Homilia etiam ex apto carminis fine H 1—16 apparet, ubi Hectori atque Paridi cum subito reditu tam singulorum hostium caede gratum exercitui auxilium ferentibus ut tertius propugnator unus additur Glaucus Iphinoi victor. Sed quae iam sequitur de singulari Hectoris atque Ajacis certamine narratio H 17—312, ea sive rem spectes sive sermonem et singula verba, quin ab nostro carmine aliena sit, dubitari nequit. Age igitur diligenter eam examinemus narrationem, quae quasi singularis rhapsodia suo gaudet peculiari nomine Ἕκτορος καὶ

Αἴαντος μονομαχία. Ac primum quidem ipsum argumentum dignissimum sane summi poëtae ingenio quomodo tractatum sit, simpliciter consideremus nulla dictionis locorumque et unde sublatorem ratione habita.

Statim initio quae causa affertur, qua Minerva, ut ab Olympo descenderet Graecis opitulatura perducta perhibetur, ea causa profecto non digna est tanta tantae deae molimine. Etenim quid est quod post tam ingentem Troianorum cladem Hector Paris Glaucus singulos hostes interficiunt neminem fortasseque obscuros? Nec fefellit hoc incommodum Faesium nostrum qui diserte monet »*Natürlich sind diese Erlegungen nur als einzelne Beispiele von vielen angeführt, sonst wäre das Wiedereingreifen der Athene* 17 ff. *nicht hinlänglich begründet.*« Quibus verbis ex istius editionis instituto tantum cautulis solertiam puerorum interrogationibus obviam iri, minime vero justis severorum criticorum dubitationibus satisfieri non opus est multis demonstretur, cum eo ipsum quidem egregium virum vel paullulum dubitare arbitrer, quin ejusmodi quid si voluisset intelligi poeta, debuisset id nonnullis certe versibus diserte indicare. Itaque si quis hanc narrationem Homeri esse sibi utique persuadere velit, ei hujuscemodi quosdam versus inter 16 et 17 excidisse statuendum est. Cui conjecturae quominus ullam fidem habeamus, obstant alia non minus gravia. Nam post ea, quae de pernicioso Diomedis furore narrata sunt, cui furori humanis opibus inexpugnabili ut ipsa dea finem faciat publicas preces imperaturus Hector in urbem abit, post ea igitur omnia profecto nihil alienius fingi potest, quam quod de illo quidem Graecorum propugnatore altum subito ingruit silentium, eadem vero ejus patrona de caelo delapsa consilii inops, quid faciendum sit, ex deo Graecis infestissimo quaerit. Sed quid ego singulas huic rei inesse contra omnem omnino rerum in Z tam accurate narratarum ne tenuissimo quidem in *H* 17 sqq. reperiri possit commemorem?

Et profecto debebat Apollo, ut Minervam averteret ab auxilio Graecis ferendo in notanda ejus adversus Troianos immisericordia (ἐπεὶ οὔ τι Τρῶας ὀλλυμένους ἐλεαίρεις 27) ad eorundem pietatem precationemque provocare, debebat Minerva, si quidem hoc ipso consilio jam antea capto Olympum reliquit, hanc ipsam mutati animi fuisse causam profiteri, debebat Helenus novem Hectori daturus consilium prioris illius si non vim effectumque scrutari, aliquam certe mentionem facere, debebat in recensendis Graecorum ducibus, qui ad singulare cum Hectore obtulerunt certamen, Diomedes ut omnium hoc quidem tempore princeps (Z 97 sq. ἄγριον αἰχμητὴν κρατερὸν

μνήσωμαι φόβου, ὃν δὴ ἐγὼ κάκιστον Ἀχαιῶν φημὶ γενέσθαι, ut de sequentibus versibus 99—101 taceam serius fortasse illatis) quidcunque tamen modo efferri, cum nunc inter ceteros et ipse delitescat Hectoris provocationem unde detrectantes (93 *δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι*) et vel ad Menelai contumeliosam temeritatem immotos sed longo vix demum Nestoris convicio virtuti restitutos!

Eorum, quae aegre desideramus, loco invenimus, quae longe aliter instituta vellemus. Nolo premere, quod iterum (24 *σὺ μεμαυῖα*) Minerva Olympo descendere dicitur ad ejus expeditionem cum Junone in *E* susceptam illuc clamaturos nec jure scio mutatos. Gravius est, quod et omni caret ratiocinatione satis jejuna Apollinis oratio nec quod respondeat aliud habeat dea cum ferocissima tum prudentissima nisi hoc, ad bellum dirimendum quidem se et ipsam venisse, sed id quomodo instituendum sit ab Apolline se sciscitare. Nec profecto multum habet, quo commendetur, Apollinis consilium, cum nulla omnino singularis certaminis Hectorem inter et nescio quem Graecorum instituendi causa aut ratio excogitari possit. Quod longe aliter fuit in illa Paridis atque Menelai monomachia, qua quia ipsum bellum paene motatum sit quam parum abfuerit nemo nescit, ita ut hic quoque decantatum illud suam vim retineat: — non esse idem, duo si faciunt idem!

Nihil ad ea dicit Minerva, nihil quamquam «dicto Apollinis parens (43 *οὐδ' ἀπίθησε*)» facit, quo vafrum illud consilium et cum Hectore communicetur proponendum et Graecis commendetur accipiendum. Nec Apollo quidem, cujus rei auctorem se promiserat, ejusdem actorem se praestat. Sed nobis sollicitus esse eis conatu deos aut impares esse aut parum curae impendere modo vidisti, et aeque prudenter ac strenue succedere homines invenies. Et Helenus quidem non solum — nescimus quo modo — consilium quod dis placuit, animo concepit, sed plus etiam, quam ex deorum voce se hausisse profitetur (53 *ὡς γὰρ ἐγὼν ὄπ' ἄκουσα θεῶν αἰειγενετάων*) verbis Hectori dolis prodit, nondum mortem ei fatalem esse (52 *οὐ γάρ πώ τοι μοῖρα θανεῖν καὶ πότμον ἐπισπεῖν*) nescimus utrum tempestivo mendacio an ex divino monito alicunde accepto audacter pronuntians. Non igitur miramur quod gavisus esse dicitur Hector (54 *Ἕκτωρ δ' αὖτ' ἐχάρη μέγα*) atque sedandi proelii periculum fecisse, magis miramur, quod subito medio in proelio et Agamemnon quiescere jubet Graecos belli jure hostium documentis et utrique e mutua caede inducias faciunt, miramur etiam ambobus pacificorum deorum numen, qui volturibus similes fago insidunt *ἀνδράσι τερπό*-

ponit (61) satis pupriter, opinor. Profecto, quae v. 17—66 legimus, tam male et cum antecedentibus et inter se cohaerent, ut nil supra.

Si jam misso argumento ipsa hujus introductionis verba in examen vocaverimus, idem illud tessellati opifici deprehendemus genus, quod jam saepius, ut in Chryseidis redditione *A* 430—487 in senum concilio *B* 53—86 in Trojanorum catalogo *B* 816—877, revelavimus. Contra hunc demonstrandi modum quid in universum et proferri possit et prolatum etiam sit a quibusdam, nunquam profecto me latuit, scilicet bonam epici sermonis partem earundem locutionum et clausularum nec eorundem versuum aliorumque locorum repetitionibus contineri, ut vix longius Iliadis fragmentum inveniri queat, quod ab omni hujuscemodi concentu liberum atque prorsus suum sibique simile exstat. Verum cum vero valet ille mos in iis tantum rebus aut omnino humanis aut heroum propriis, quae in variis diversisque narrationibus necessario aut eaedem aut simillimae recurrunt, ut profecto pusilli esset ingenii sane vana exercere vires contra illarum rerum immutatam repetitionem mutatione verborum descriptionisque discrimine variandi. Contra ubi videmus nos alio discrimine omnino verbis locutionibus versibus aliis quoque obviis describi, ea vero, quae propria sunt, fere singularia et unica esse, ubi observamus quae uno loco apte dicuntur altero inepte dici, aut quod singulari cuidam tempori unice accommodatum fuit alieno alibi tempori adscribi: ibi vero non jam in poëtae vero Homerici artificio, sed aut in rhapsodi servili imitatione aut etiam in consutoris centonaria interpolatione versari apertissime admonemur. Iudicio enim opus esse subacto atque accurata locorum inter se comparandorum cognitione libenter concedo, ne vice versa poëtam pro plagiario plagiarium pro poëta habeamus; id quod in ipso hoc, de quo agimus, carmine saepissime ejus censori accidisse infra videbimus. De nostro vero loco quid jam statuendum sit, ex farturum indice hic opposito omnes, opinor, mecum consentire poterunt.

17 sq. = *E* 711 sq.

19 = *Δ* 74 (*Ω* 121)

20 ex εἰς Ἴλιον ἱρήν, quod saepius in clausula legitur, et talibus, ut *Γ* 13 ἄρνυτ᾽ ἀελλής et *Υ* 472 ἀλλ᾽ ἀντίος ἦλθ᾽ Ἀχιλῆος, conflatus est.

21 = *Δ* 508 + *Π* 121

22 cfr. *κ* 333 τὼ δὲ συνηντήτην, tum φηγῷ ex *Z* 237 aliisque locis deprompsit.

23 = *E* 276 (alibi) + *Υ* 103 (cfr. *E* 105)

24 Cfr. *M* 244 εἴπε σύ, *Ξ* 298 τῷ μεμαυῖα κατ' Οὐλύμπου τοῦ ἰκάνεις, *E* 348 Διὸς θύγατερ et *Ξ* 194 (= 243) θύγατερ μεγάλου Κρόνοιο.

25 (et 35) ἀπ' Οὐλύμποιο *Π* 93 et vel. ad 29. Tum omnino cfr. *Φ* 394 sq., ubi Mars Minervam increpat

τίπτ' αὖτ', ὦ κυνάμυια, θεοὺς ἔριδι ξυνελαύνεις,
θάρσος ἄητον ἔχουσα, μέγας δέ σε θυμὸς ἀνῆκεν,
ἦ οὐ μέμνῃ —

quem locum a nostro iam in rationem detortum esse vel illud αὖτ' ὦ κυνάμυια docet non sine alteratione in ὁ μὲ μεμαυῖα mutatum! Ad sequentia 26 et 27 simul adhibuit *A* 202 sq

τίπτ' αὖτ', αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, εἰλήλουθας,
ἦ ἵνα ὕβριν ἴδῃς —,

et *P* 627

Ζεὺς ὅτι δὴ Τρώεσσι δίδου ἑτεραλκέα νίκην

coniunctam cum *Π* 362

ἦ μὲν δὴ γίγνωσκε μάχης ἑτεραλκέα νίκην

Tum καὶ οὔ τι *E* 64 et alibi legitur, οὐδ' ἐλεαίρεις in clausula *Z* 407, nec multum abest *I* 302 τειρομένους ἐλέαιρε

28 = *υ* 381 compositus fere ex formula ἦ ῥά νύ μοί τι πίθοιο *Δ* 93 (*Ξ* 190), quae etiam infra 48 recurrit, et καί - εἴη *Γ* 41, cuius similes exitus passim ut *E* 201, *Z* 410 leguntur

29—31 quomodo composuerit, vide totius loci rationem ex *Υ* 122 sqq

— — ἵνα εἰδῇ, ὅ μιν φιλέουσιν ἄριστοι
ἀθανάτων, οἱ δ' αὖτ' ἀνεμώλιοι οἳ τὸ πάρος περ
Τρωσὶν ἀμύνουσιν πόλεμον καὶ δηϊοτῆτα
πάντες δ' Οὐλύμποιο κατήλθομεν ἀντιόωντες
τῆσδε μάχης, ἵνα μή τι μετὰ Τρώεσσι πάθῃσι
σήμερον· ὕστερον αὖτε τὰ πείσεται, ἅσσα οἱ Αἶσα —

hausit, quibuscum coniunxit *I* 48 sq μαχησόμεθ', εἰς ὅ κε τέκμωρ Ἰλίου εὕρωμεν. Tum φίλον ἔπλετο θυμῷ clausula est saepius obvia, ut *K* 531 *Λ* 520 *Θ* 571 (ὣς —) *ν* 145 *ξ* 337 *σ* 113

33 = *Δ* 206 alibi

34 ὧδ' ἔστω ex *Θ* 523 ἑκάεργε in hoc quidem sede ex *Φ* 472 *X* 15 τὰ γὰρ φρονέουσα fere ex *Δ* 361

35 μετὰ Τρῶας καὶ Ἀχαιοὺς vid. *Γ* 264 *Δ* 70

36. Hic primum ante oculos habuit I 247 ἀλλ' ἄνα, εἰ μέμονας et Φ 481 πῶς δὲ σὺ νῦν μέμονας, tum O 105 μέμαμεν καταπαυσέμεν.

38. Et κρατερὸν μένος herois absque in hac sede saepius legitur ut Π 189 Ψ 837 et Ἕκτορος ἱπποδάμοιο vel ex ultimo Iliadis versu notum.

39. προκαλέσσατο similiter legitur N 809. Sed οἰόθεν οἶος hic et 226 nostro proprium est, ut 97 αἰνόθεν αἰνῶς.

40 et 51 = Γ 20, ubi nunc remotis 18 et 19 recte legitur de universa pugna, male hic ad singulare certamen translatus.

41. μῦθον ἀγασσάμενοι I 51. 431. 707 bene legitur; hic quid sibi velit verbum ambigui significatus absolute positum, non satis apparet. Χαλκοκνήμιδες iterum habemus ἅπαξ εἰρημένον, sed ad solemne illud ἐυκνήμιδες bene formatum.

42. Cfr. E 765 ἔπορσον. Alibi hic aoristus apud Homerum non legitur. Tum πολεμιζέμεν Ἕκτορι δίῳ hic et 169 ex I 356 sumpsit, ut de similibus taceam.

43 = E 719. Versum male huc translatum esse jam supra p. 7 indicavi, eoque enim Minerva ipsa facit id, quo conatum Apollinis sequi dicitur.

44. Cfr. B 713 τῶν ἦρχ' Ἀδμήτοιο φίλος παῖς et θ 328 φρεσὶ σύνθετο θέσπιν ἀοιδήν.

45. Unicum est ἐφήνδανε, pro quo nuper ἑήνδανε scripsit Bekkerus, vereor ut recte in hoc scriptore; sed in ore omnium erat illud Odysseae τοῖσιν δ' ἐπιήνδανε μῦθος et σφίσιν ἥνδανε βουλή ξ 510, γ 150, θ 506 (τοῖσιν δὲ κακὴ φρεσὶν ἥνδανε βουλή ξ 337). Et cfr. κ 373. Nec oblitus est Υ 153 sq. μητιόωντες βουλάς.

46. Cfr. Δ 496 στῆ δὲ μάλ' ἐγγὺς ἰὼν καὶ — et ψ 165 καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν. Similia autem saepius leguntur, ut Z 381.

47 = Λ 200, ubi eadem appellatione Iris nuntium Jovis exorditur.

48 = Λ 93 + B 26, nisi quod alterius versus verba Διὸς δέ τοι ἄγγελός εἰμι inepte in κασίγνητος δέ τοί εἰμι mutant, cum Hector Heleno non ut fratri sed ut vati obsequi deberet.

49 = Γ 68.

50. Similiter προκάλεσσαι Γ 432; tum ipsa clausula Ἀχαιῶν ὅς τις ἄριστος λ 179 legitur. Et cfr. supra dissert. IV p. 6 ad Γ 19.

52. Ineptum versum ad similitudinem δ 561 sq. effinxit σοὶ δ' οὐ θέσφατόν ἐστι — θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν, quibuscum conjunxit δ 475 οὐ γάρ τοι πρὶν μοῖρα —

53, quare ex μ 32 160, 185 afferat clausula alibi ut B 400 Ξ 244 333, Ψ 81, ipsi poeta inepte abusus, jam Aristarchus rejecerat: ὅτι διὰ τῆς μαντικῆς αὐτῷ συνῆψεν. Recte ille, si quidem numerum Homericis ad «analogiam» nuper praestitutae normam quam maxime putaremus aequabilia reddere vellemus. Quo ipso consilio haud paucas summus Alexandrinus atheteses factas esse ut nunquam latere potest harum rerum peritum, ita iudicante subscribet quicumque singularum carminum discrimina non tam ignoranda atque removenda quam observanda atque retinenda existimat.

Postquam rhapsodiae nostrae initium tam accurate pertractavimus, ut quale illud sit nemini amplius dubium esse possit, cetera jam, ne taedium moveamus et legentibus et nobismet ipsis, strictim persequamur, ut et quod argumentum et quod sermonem attinet potiora tantum delibemus.

Tres qui sequuntur versus 54—56 integros ex Γ 76—78 transscripsit haud satis considerate: neque enim nostro loco, quo in medio versamur fluctuantis proelii tumultu, quomodo medius versus

καὶ ῥ' ἐς μέσσον ἰὼν Τρώων ἀνέεργε φάλαγγας

conveniat, facile dixeris. Nec res caret difficultas, quod unico versu 57 ex B 549, ξ 212 et notissima clausula confecto Agamemnonis opera indicatur in secundo popularium furore effusis. Tum, quae de diis narrantur vulturum formam indutis atque «in tegmine fagi» residentibus 58—61, hic quidem habent nescio quid divina majestate indignum, importune auctori succurrebant, quae de Hypno Ξ 287—291, de Minerva γ 371 sq χ 239 sq legerat specie similia re dissimilia. Ultimum vero ἀνδράσι τερπόμενοι prorsus puerile jam supra p. 8 notavi, neque enim, quam ob rem viris delectata fuerint numina, aut per se patet aut diserte explicatur. Certe si quis ex longiore, quae sequitur, descriptione adjectaque comparatione 61—66 concludere vult delectari deos eo, quod

«sparsis hastis longis campus splendet et horret»,

haec ipsa delectatio e pacifico eorundem animo aliena esse videtur. Obiter addo nec descriptionem suis carere fontibus (Γ 134 sq, Δ 282) nec comparationem (Φ 126, Ψ 692 sq, δ 402), etsi utrumque haud male ex illis variatum esse concedo, quamquam quibus dubitationibus vexatum illud μελάνει locum dederit, non ignoro.

Hectoris oratio, cujus introductionem 66 sq integram ex Γ 85 sq transtulit, inter meliores est rhapsodiae nostrae partes, sed et ipsa a nervosa prioris illius Γ 87—94 brevitate nervorum quantum distat garrula sua verbositate.

qua inutilia quidem illustrantur, verum quae necessario proferenda fuit certaminis instituendi causa prorsus omittitur. Nec in singulis omnia recte procedunt. Statim formula illa v. 68 ὄφρ' εἴπω —, quae fere liberam in disputantium coetu atque fervore sententiae contradictionem orationi vindicare solet, hic quidem pugnantium exercituum fremitui vix opportune intercedere videtur. Qui tum sequuntur quatuor versus 69—72 primitus non adfuisse sed a diversorum demum carminum consarcinatore additi videntur. Per se quidem eo minime moveor, quod his versibus ad ὅρκια alluditur, cum quisquis fuit hujus incommodi auctor inter recentiores Iliadis opifices referendus sit, nec indignum homine ingenio centonum illud κακὰ φρονέων τεκμαίρεται ex Z 349 infeliciter sane detortum, ubi incommode aut participium aut verbum finitum solitum caret objecto, quod quidem incommodum jam Heynium virum nimis hodie in his quaestionibus neglectum permovit, ut totum locum 69—72 «meliae rhapsodorum sedulitatis suspectum» haberet. Verum hujus ut sententiam subscribam, facit sequentis membri vinculum ὑμῖν μὲν γὰρ ἔασιν ἀριστῆες, quod aptissime versum 73 cum 68 conjungit, sed nullo modo ad ὅρκια μὲν Κρονίδης — οὐκ ἐτέλεσσεν, ἀλλὰ κακὰ τεκμαίρεται adaptari potest. Nec praestat quod ex Aristarchi more, ut opinor, conjectura novissime scripserunt ὑμῖν δ' ἐν γὰρ ἔασιν, quamquam, quomodo explicari possit absurda particularum positio notum est. Possunt utrumque explicari multa, quae non debent! Legisse vero vulgatam in Homero atque expressisse etiam Apollonium Rhodium II, 882 recte monuit Rudolphus Merkelius, qui tamen vir ut omittamus et caveamus scilicet loco misero corrupto ne ita quidem justam laturus medicinam ibi quoque Aristarcheam contra libros restituit! Contra particulae μὲν γὰρ cum in illo quidem Apollonii versu Homerica imitatione ab omni mutandi conatu defendantur, quia in antecedentem versum mera scribae oscitantia illatae genuinam scripturam expulerint, nihil dubito ut Alexandrinus totum locum hoc modo scripsisse videatur:

> δαιμόνιοι, τί νυ πένθος ἐτώσιον ἴσχομεν αὔτως;
> εἰ καὶ τοί ποθι τοῦνον, ὃν ἔλλαχον, οἶτον ὄλοντο,
> ἡμῖν μὲν γὰρ ἔασι κυβερνητῆρες ὁμίλῳ
> καὶ πολέες

De supplemento cfr. 893

> ἄλλ' οὐ γὰρ κείνων ἔτι σήματα φαίνεται ἀνδρῶν.

Ad Homerum sive potius Homericum rhapsodum revertor. Nolo, uti

dus, severus esse, sed non possum non notare, quam inepte ex Γ 44 illud πρόμος ἔμμεναι huc in v. 75 translatum sit, quasi πρόμος non propugnatorem significet sed adversarium; quo ex nomine qui pendet dativus Ἕκτορι δίῳ vix magis placet eo, quod ἀκαιροτέρως etiam quam Menelaus Γ 352 Paridem hic se ipsum Hector divini epitheto ornat.

Sequente versu quantopere abhorreat ὧδε δὲ μυθέομαι ab indicendis certaminis conditionibus nemo, qui eius verbi usum Homericum tenet, infitias ibit, nec unde arripuerit obscurum erit comparanti α 273

μῦθον πέφραδε πᾶσι, θεοὶ δ' ἐπιμάρτυροι ἔστων.

Sed ne iniquus sim in nostrum hominem, eum libenter confiteor ad ipsas certaminis conditiones proponendas haud infacete usum esse X 254—259

ἀλλ' ἄγε δεῦρο θεοὺς ἐπιδώμεθα· τοὶ γὰρ ἄριστοι
μάρτυροι ἔσσονται καὶ ἐπίσκοποι ἁρμονιάων·
οὐ γὰρ ἐγώ σ' ἔκπαγλον ἀεικιῶ, αἴ κεν ἐμοὶ Ζεὺς
δώῃ καμμονίην, σὴν δὲ ψυχὴν ἀφέλωμαι·
ἀλλ' ἐπεὶ ἄρ κέ σε συλήσω κλυτὰ τεύχε', Ἀχιλλεῦ,
νεκρὸν Ἀχαιοῖσιν δώσω πάλιν· ὣς δὲ σὺ ῥέζειν.

Ad quas conditiones accuratius describendas duos versus ibid. 342 sq

σῶμα δὲ οἴκαδ' ἐμὸν δόμεναι πάλιν, ὄφρα πυρός με
Τρῶες καὶ Τρώων ἄλοχοι λελάχωσι θανόντα

totos transscripsit. Neque ceteris excerpendis memoria defuit: ad v. 77 proxime accedit Ω 754 σεῦ δ' ἐπεὶ ἐξέλετο ψυχὴν ταναήκεϊ χαλκῷ, ad sequentem versum Π 664 sq τὰ μὲν (ἔντεα) κοίλας ἐπὶ νῆας δῶκε φέρειν ἑτάροισι et Ψ 883 ἠμιπέλεκκα φέρε κοίλας ἐπὶ νῆας. Tum v. 78 ex Π 725 (cfr φ 338, χ 7) desumpsit

αἴ κέ πώς μιν ἕλῃς, δώῃ δέ τοι εὖχος Ἀπόλλων

Contra suspensa ad Apollinis templum spolia de suo addidit.

V. 84 haud minus feliciter locutionem νέκυν ἐπὶ νῆας ἐυσσέλμους ἀποδώσω formatam esse quis non videt? Quae sequuntur de tumulo erigendo posterorum etiam oculos in se conversuro, varus ex locis non male comportata sunt. Quis non note omnia meminerit Elpenoris precantis λ 75 sq

σῆμά τέ μοι χεῦαι πολιῆς ἐπὶ θινὶ θαλάσσης
ἀνδρὸς δυστήνοιο, καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι;

unde utrum prior noster sua deduxerit an neque recentis facturae auctor ω 80 sqq τύμβον χεύαμεν — ἐπὶ πλατεῖ Ἑλλησπόντῳ difficile dictu est. Nam πλατὺν Ἑλλήσποντον habemus etiam P 432. Alioquin is tu-

molem persona ex Δ 176 sq. sumpta est; verba v. 87 ex Z 459. 479 (ut alibi) + Γ 353, v. 88 ex υ 352 (φ 324) + α 183, v. 89 ex Ψ 331, v. 91 ex Δ 182 (Z 462) + B 325. Denique ornatae clausulae haud bene praemisit ἀριστεύοντα ex Λ 506. O 460, quibus locis participium aptius legitur de heroe in primo suorum civium acie pugnante.

Quae deinde ad Menelai orationem introducendam 92—95 leguntur, ex I 29—31 = 694—696 expressa sunt, unde totus versus 92 transscriptus est, ceteris paullo liberius tractatis. Sed ipsa Menelai oratio inter prolixissimas est nostrae rhapsodiae partes: breviter nervose clare justam de ceterorum heroum ignavia indignationem propriamque ad depugnandum alacritatem pronuntiat dux confisus Menelaus. Singularia quaedam insunt haud inficeta, ut ἀπειλητῆρες commode et efficetum ex N 219 = Υ 83 et conjunctum cum Ἀχαιΐδες οὐκέτ' Ἀχαιοί ex B 235 αἴνοθεν αἴνως, de quo jam supra monui, καλὸς αὔτως, de quo dubitatum esse constat, νίκης πείρατ' ἔχονται, cum alibi tantum ὀλέθρου habuimus; denique celeberrimum illud ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε, quo philosophi curiatim usi sunt. Una est quae minus placeat locutio τῷδε δ' ἐγὼν αὐτὸς θωρήξομαι, in qua dativi usus aliquam habet similitudinem cum eo quem 75 habuimus πρόμος ἔμμεναι Ἕκτορι δίῳ.

Omnino totum hoc per quod certaminis initium retardatur, episodium quo Menelaus primum ceterorum ducum dubitationem frustra increpasse, tum a fatali pugnandi cupidine benevolo fratris vituperio repressus esse, tandem vero Nestor longiore convicio dubitantes cunctantes principes et certatim ad depugnandum se offerrent excitasse narratur — totum hoc minimum episodium, si benignum spectas argumenti seriem, toto caelo distat a jejuno illo et abrupto exordio, quo sine ulla ratione et causa certaminis mentionem et commendationem inferri vidimus. Profecto si eadem brevitate et festinatione ad ipsum certamen transgressurus post Hectoris orationem simpliciter ita fere perrexisset

ὣς ἔφατ'· Ἀργεῖοι δ' ἄρα πάντες ἀνέσταν (92 + 162)
ὦρτο πολὺ πρῶτος μὲν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων etc.

nihil esset apud hunc versificatorem, qualem adhuc quidem cognovimus, desideraremus; qui si ipse praeter centonem tres illas composuit orationes, profecto se ipsum superasse videtur. Tum suo cuique ingenio accommodate disserentium introduxit, tam circumspecte plerumque quos locos ante oculos habuit, in suum usum convertit, ut hanc rhapsodiae partem 92—160 quamquam ad ipsum Homericae poeseos fastigium minime evectam, tamen ab epici sermonis more modoque non nimis remotam esse concedendum est.

Ad singula transeo. Insolitam Menelai appellationem v. 104 non dubito quin ad exemplum Δ 127

οὐδὲ σέθεν, Μενέλαε, θεοὶ μάκαρες λελάθοντο

statuerit, sed verbis usus Patrocleum Π 787

ἔνθ' ἄρα τοι, Πάτροκλε, φάνη βιότοιο τελευτή.

Tum Ἕκτορος ἐν παλάμῃσιν habes Ω 738 et similia passim, ἐπεὶ πολὺ φέρτερος ἦεν Ζ 158 et leviter variatum Δ 56, Ο 165. 181, Χ 40. Et ad v. 106 memor fuit φ 300 ἕλκον ἀναΐξαντες et Ψ 36 (cfr. Ω 404) εἰς Ἀγαμέμνονα δῖον ἄγον βασιλῆες Ἀχαιῶν. V. 107 quam saepe legatur, neminem fugit. Nec minus nota sequentis versus clausula, cujus initio novissimus editor ex Ξ 137 δεξιτερὴν ἕλε χειρὶ cum Benthejo restituit.

Orationis Agamemnonis colorem universum coloreum traxit ex Υ 332 sqq., ubi Neptunus similiter Aeneae temeritatem his increpat

Αἰνεία, τίς σ' ὧδε θεῶν ἀτέοντα κελεύει

ἀντία Πηλεΐωνος ὑπερθύμοιο μάχεσθαι,

ὃς σεῦ ἅμα κρείσσων καὶ φίλτερος ἀθανάτοισιν,

ἀλλ' ἀναχωρῆσαι. —

Sed in singulis verbis liberius versatus est, quamquam nec hic alterum locorum recordatio deest, ut in οὐδέ τί σε χρὴ π 124, χ 377, in ἀνὰ δ' ἴσχεο κηδόμενός περ Χ 416 σχέσθε — κηδόμενοί περ et, quod simul ad sequentem versum pertinet, Η 247

ἴσχεο, μηδ' ἴθι λίην ἐριζέμεναι βασιλῆϊ

in ἐξ ἔριδος δ 343, ubi ea locutio rectius ponitur. Nec oblitus erat Ο 181 — ἐπεὶ σέο φησὶ βίῃ πολὺ φέρτερος εἶναι et 183 ἶσον οἱ φάσθαι, τόν τε στυγέουσι καὶ ἄλλοι.

In iis, quae tum de Hectore dicit vel Achilli formidinem incutere, ex quo quidem consilio haud indicato hujus contradicit processus Ι 352 sqq., in verbis vero conjunxit μάχης κατὰ κρατερῆς ἀντιβολήσαι Δ 342 = Μ 316 cum μάχῃ ἔνι κυδιανείρῃ Ζ 124 = Ω 391 non satis feliciter, quoniam de singulari certamine, non de justo proelio agitur, tum ἢ περ σεο πολλὸν ἀμείνων in celeberrima Achillis ad Lycaonem legitur oratione Φ 107, quam scimus naturae tam alte in Schilleri animum descendisse, ut et fervidus adolescens illum ipsum ejus locum expresserit his

« Auch Patroklus ist gestorben

Und war mehr als Du! »

et perfectus poëta totam scenam Johannes sese cum Montgomerio congressu mutatus sit.

Ultimi vero tres versus vel nostro rhapsodo indigni videntur, qui nullam profecto causam haberet, ut praemisso inusitato ἄθαψος adnecteret, quae neque cum illo vocabulo neque omnino cum Hectore singulare certamen inituro quidquam habent commune, sed ineptissime transcripta sunt ex *T* 72 sqq., ubi aptissime bellicosam claudunt orationem Achillis, quem et ipsum infra *T* 2 μάχης ἀκόρητον appellatum videmus:

— ἀλλ' ἄγε θᾶσσον
ὄτρυνον πόλεμόνδε καρηκομόωντας Ἀχαιούς,
ὄφρ' ἔτι καὶ Τρώων πειρήσομαι ἀντίος ἐλθών,
αἴ κ' ἐθέλωσ' ἐπὶ νηυσὶν ἰαύειν· ἀλλά τιν' οἴω
ἀσπασίως αὐτῶν γόνυ κάμψειν, ὅς κε φύγῃσι
δηΐου ἐκ πολέμοιο ὑπ' ἔγχεος ἡμετέροιο.

Ultimum hemistichium cum nullo modo quadraret, pro eo aliud substituit ex *Δ* 403:

ἐλθόντ' ἐκ πολέμοιο καὶ αἰνῆς δηϊοτῆτος.

Ea, quibus Nestoris orationem introduxit, ex aliis locis compilavit: ita 120 sq. — καρτερόν = *Z* 61 sq., ubi pro eo, quod vulgo recte scribitur, ἔκερσεν, unum nostrum παρέπεισεν legisse videtur nuper a Bekkero ex Veneto receptum nisi sua, quem novimus, more hoc ex communi loco *N* 788 substituit. Tum γηθόσυνοι θεράποντες satis importune ex *θ* 784 *κ* 326 360 illata sunt, sine famulorum ope heroes arma et induere et exuere solent, quo exuendis armis clausula conveniat ἀπ' ὤμων τεύχε' ἕλοντο tantum de detrahendis usitata *Π* 782, 846 *T* 412. Postremo suum ἀνέστατο sed παρέστην ex 94 repetit.

Ipsam vero orationem uno inale pro suo quidem ingenio elaboravit, quae alibi legisset sollerter non solum inferens sed etiam amplificans. Ac primum quidem celeberrimam illam ante oculos habuit orationem, qua Pylius senex rixantes reges increpat *A* 254 sqq., unde non solum primum versum

ὦ πόποι, ἦ μέγα πένθος Ἀχαιΐδα γαῖαν ἱκάνει,

totam transcripsit, sed etiam quae eum sequitur, provocationem in contrarium convertit suo quidem re, sed ita tamen, ut mirae fictionis crimen vix effugerit. Nam cum nihil efficacius cogitari possit ad pugnandos Agamemnonis atque Achillis animos, quam illud quasi ipsa natura eri inditum

ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες, *)
εἰ σφῶιν τάδε πάντα πυθοίατο μαρναμένοιιν,

dubitationem potius et tarditatem movet atque est imitatoris periphrasis

ἦ κε μέγ' οἰμώξειε γέρων ἱππηλάτα Πηλεύς

quasi hic eundem inter Graecos regis gradum obtinuerit atque Priamus inter Trojanos. Neque antiquos custodes hoc fefellisse ex scholiis apparet, quibus etiam aliam insuper difficultatem ab illis agitatam esse docemur, quod Peleum utpote adversarii patrem potius de ceterorum ducum ignavia gavisurum esse consentaneum sit. Quae difficultas quomodo a lyticis non solum sublata sed etiam condignis profecto nostrorum unitariorum acumine argutiis in consideratissimi artificii speciem transformata sit, hic afferendi desidero nihil attinet. Ipsa res simplicissima est: nemo profecto mutatori plurentem gaudenti Priamo antagonistam apponere quaerenti succurrere poterat nisi senex γέρων ἱππηλάτα Πηλεύς (I 438. Σ 331); ultra posse vero neminem obligari quis nescit? Ceterum utrum aliquid affinitatis inter nostrum rhapsodum intercedat atque eum, qui Patrocli missioni — quemadmodum appellare licet Λ 597—848. Ο 390—405 carmen recentissimum et ipsum — insulsissimum emblema Λ 767—785 intrusit jam ab Aristophane et Aristarcho damnatum, nunc quidem quaerere meo jure distuli. Certe illo emblemate Peleï mentio non magis adjuvatur, quam eo qui hoc sequitur versu, quo

ἐσθλὸς Μυρμιδόνων βουληφόρος ἠδ' ἀγορητής

audit, collatione Α 248 λιγὺς Πυλίων ἀγορητής et Γ 150 sq. ἀγορηταὶ ἐσθλοί conjuncta. Etiam de v. 127 jam veteres dubitasse vel portentosa Zenodoti docet lectio ὅς ποτε μειρόμενος μεγάλ' ἐγήθεεν (ita quidem pro librorum scriptura μέγα δ' ἐγήθεεν ego quoque scribendum censui, quamquam haud immemor eorum, quae Lehrsius dixit in Friedlanderi Aristonico p. 129). Et sequens versus ex Ο 140 sq., ubi aptissime legitur

— — — — ἀργαλέον δὲ
πάντων ἀνθρώπων ῥῦσθαι γενεήν τε τόκον τε,

totus fere desumptus est: dubito, an non satis feliciter: nam τόκος nihil aliud nisi aut partum aut prolem significare posse patet, neutrum vero nostro loco accommodatum est. Peleum enim de parentibus, non de liberis ducum Grae-

*) Qui hunc sequitur versus
ἄλλοι τε Τρῶες μέγα κεν κεχαροίατο θυμῷ
gravissimam sententiam tam misere elevat, ut ego quidem quin ab inepto interpolatore additus sit nihil dubitem.

eorum sciscitasse consentaneum est. Haec vero? Ducum nequam tantummodo? Canoscer perfecta hunc nostro fonem videtur πάντων Ἀργείων ἐξῆς γενεήν — Eos omnes, nescimus utrum omnes an eos lectum, quorum prosapiam exploravit, ei Hectoris metu perculsos videret, quod mortem a dis sibi expetere dicitur. Laërtae multo sane infelicioris exemplum effecisse videtur, de quo Eumaeus haec refert o 353

Λαέρτης μὲν ἔτι ζώει, Ζεὺς δ' εὔχεται αἰεὶ
θυμὸν ἀπὸ μελέων φθίσθαι οἷς ἐν μεγάροισιν,

quae partim adsumpsit non satis apte coniuncta cum Γ 322 (cfr. Ξ 457. Ω 246)

τὸν δὸς ἀποφθίμενον δῦναι δόμον Ἄϊδος εἴσω.

Quae deinde trissechsenex 132—157 de insigni iuventutis suae facinore narrat, haud infeliciter cum ceteris eiusdem argumenti locis — Λ 670 sqq. Ψ 629 sqq., cfr. ξ 468 sqq. — certant, quamquam ne hic quidem usquam sentationis desunt vestigia.

Quod solemnis trium deorum invocatio praemittitur, nemo vituperabit, quod hic quidem Φειᾶς, in Odyssea vero o 297 κλήθουσας Φειᾶς legitur, iam notabat Aristarchus similiter Μυκήνην et Μυκήνης variare observans. Sed de Celadonte atque Iardano — qui quidem γ 292 iisdem verbis Ἰαρδάνου ἀμφὶ ῥέεθρα ut flumen Creteusis memoratur — et omnino de certaminis laudati loco quantas controversias geographi antiqui agitaverint, ex Strabone notum est, qui VIII. p. 348 (Lehrs Arist. p. 249) duplicem adeo quorundam coniecturam — Ἀκίδοντι pro Κελάδοντι et Χάας pro Φειᾶς — memorat. Vereor, ne frustra laboraverint doctissimi homines in monstore, qui nominibus esse videtur aut apte fictis ut Κελάδων aut aliunde decumptus ut Ἰαρδανος, de rebus et personis satis securus. Ita bene quidem, quoniam Nestor Δ 318 sq. breviter precatus est

— *μάλα μέν κεν ἐγὼν ἐθέλοιμι καὶ αὐτὸς*
ὣς ἔμεν, ὡς ὅτε δῖον Ἐρευθαλίωνα κατέκταν,

de eiusdem Ereuthalionis rebus plura hic enarravit, sed ea ipsa non conveniunt cum Η 8—10, ubi de Paride

ἔνθ' ἑλέτην ὁ μὲν υἱὸν Ἀρηϊθόοιο ἄνακτος
Ἄρνῃ ναιετάοντα Μενέσθιον, ὃν κορυνήτης
γείνατ' Ἀρηΐθοος καὶ Φυλομέδουσα βοῶπις.

Ipsum illum clavigerum Boeotum a nostro in Arcadem transformatum esse nemo dubitabit libero et incorrupto iudicio usus. Sic igitur ex more recte diplen ponebat Aristarchus et hic et supra, ὅτι οὗτος ὁ Ἀρηΐθοος Ἄρκας ὤν

ὁμώνυμος ἐστι τῷ Βοιωτῷ recitus recentioribus interpretibus, qui utrumque Areithoum eundem esse sibi persuadent temporum rationibus aperte repugnantibus. Nobis quidem haec omnium in diversissimis heroibus concordia novum est idque gravissimum indicium hanc rhapsodiam post Homerum factam esse, ut omnino homonymia Homerica efficacissimum continent ad dignoscenda singula carmina instrumentum. Et haud scio, an etiam epanalepsis δῖον Ἀρηΐθοον originem traxerit ex ejus nominis v. 10 repetitione.

In garrula narratione jure mireris de Areithoi clava interdum armis quattuordecim versibus egi, Ereuthalion quomodo et ejus arma pugnaverit et Nestori nihilominus accubuerit, prorsus taceri, ut ne hoc quidem, utrum in solemni monomachia an in pugnae tumultu interfectus sit, appareat. Singula, quibus narrationem exornavit, non male elegit. Ἰσόθεος φώς nota clausula hic quoque quadrat, etiam illam — τὸν ἐπίκλησιν κορυνήτην — melius nodum translatisset, quam ex Ω 699, ψ 147, hymno Apoll. Del. 154 subjecto annexuisset hic quidem inepte

ἄνδρες κίκλησκον καλλίζωνοί τε γυναῖκες,

quod aucto acumine explicabant veteres: ἐμφατικῶς τοῦ κλέους, ὅτι καὶ γυναιξὶν ἐγνώσθη. Tum ῥήγνυσκε φάλαγγας 141 ex Ζ 6 sumpsit. Sequens versus expressus est ad celeberrimum illud Οὔτις με κτείνει δόλῳ οὐδὲ βίηφιν. Sed dolus ille cur στεινωπῷ ἐν ὁδῷ, quippe ubi clava interdum ei oreare non potuerit, potissimum fuerit perpetratus, profecto non intelligeretur, nisi accremus Ψ 416 (ubi ipsa haec versus initio verba leguntur) 427, μ 234 viae angustias necessarias esse. Nec antiquos a dubitatione vacasse scholion docet in A scriptum Ἀρίσταρχος δέ φησι καὶ ἀναστὰς οἷον ἐκ λόχου ἀναστάς. Porro vide v. 145 = Ν 397 + Μ 192 et 146 = Ν 619 + ε 372 + Ε 858, quod compilandi genus jam notavit Ludovicus Koynerus in dissertatione diligentissima de interpolatore Homerico Heidelbergae 1842 edita p. 17 sqq.

V. 147 φόρει μετὰ μῶλον Ἄρηος non satis recte ad ejusmodi locutionem qualis est πόλεμον μέτα θωρήσσοντο Τ 329, amplificatum est. Sequentia suo more confinxit ex Ρ 195 sqq., ubi de Achillis armis haec proferuntur

— — — — ἅ οἱ θεοὶ Οὐρανίωνες
πατρὶ φίλῳ ἔπορον· ὁ δ' ἄρα ᾧ παιδὶ ὄπασσε
γηράς· ἀλλ' οὐχ υἱὸς ἐν ἔντεσι πατρὸς ἐγήρα.

Neque vero filium sed famulum Lycurgi Ereuthalionem fecit, ut etiam ob hoc re suum Areithoum ab illo Boeoto Menesthei patre differret. De προκαλίζετο πάντας ἀρίστους supra in dissertat. IV, p. 6 dictum. V. 151 ex hymno Apoll.

Dei 47 integrum sustulit, male tamen omisso, qui ibi et fere ubique additur, infinitivo ex οὐδέ τις ἔσκη apto. V. 152 πολυτλήμων altero, quo legitur loco σ 319 recte πολύτλας Ὀδυσσεύς sibi ipse audit, hic vero potius audaciae quam patientiae notionem requiri sero sensit adnectendo θαρσεῖ σύ, quod haud injuria Zenodoto bilem movit quamquam haud melius scribenti θάρσει ἐμῷ. Adolescentiam aptius quam Nestor hic, ubi de pugnando sermo est, Diomedes Ξ 112 — loco ceteroquin haud melioris famae — de consilio dando praefectus paullo aptius commemoravit iisdem fere verbis: οὕνεκα δὴ γενεῆφι νεώτατός εἰμι μεθ' ὑμῖν. V. 154 totum ex illa Nestoris oratione, quem saepius imitatus est, Δ 271 καὶ μαχόμην κατ' ἔμ' αὐτὸν ἐγώ desumptum est, exitus ex ε 317 δώῃ δέ μοι εὖχος Ἀθήνη. Giganteam Ereuthalionis staturam ad Aloidarum similitudinem: οὓς δὴ μηκίστους θρέψε ζείδωρος ἄρουρα λ 309 effinxit haud immemor Z 98 ὃν δὴ ἐγὼ κάρτιστον Ἀχαιῶν φημὶ γενέσθαι, utramque accommodate. Sed tanto majores, quod Π 471 recte de Pedaso mortali Achillis equo legitur, quem Automedon ἐν παρηορίῃσιν — in ibid. 152 — quomodo apte de Ereuthalione intellegatur, nemo facile dixerit; nec profecto minus sed multo incommodum est, quod celandi forte causa pro ἐν κονίῃσιν, quod hic versum claudit, ἔνθα καὶ ἔνθα substituit; quod si ut vulgo fit ex κ 517 βόθρον ὀρύξαι ὅσον τε πυγούσιον ἔνθα καὶ ἔνθα explicatur, portentosam profecto corporis vere quadrati imaginem nobis proponit. Postremo 157 = Ψ 629.

In tribus ultimis versibus 158—160 nihil est quod magnopere offendat: τῷ κε τάχ' ex Δ 290 translatum hic quoque bene habet, ut et solemne exitus κορυθαίολος Ἕκτωρ et ἀντήσειε μάχης accedit ad illud μάχης κεχρειμένης ἀντιβολήσαι. De sequenti versu cfr. supra ad v. 73. Μίμαθ' post ὑμέων δ' οἵ περ ἔασιν habet quo excusetur.

Etiam in sequentibus, quibus heroum tandem ad certamen paratorum sortitio exponitur 161—206, imitatoris ingenium luxuriatur, quippe qui necessaria tantum breviter indicasse haud contentus et sortiendi rationem accuratissime descripserit et duplices precationes ad Ὁρκίων exemplum intulerit. Sed ne hic quidem naturam suam exuere valuit.

Heroes, quos surgentes facit novem numero, etiam ceteris obvio probe elegit ille, quos nemo omisisset — Agamemnonem Diomedem Ulixem utrumque Ajacem —, Eurypylum adjunxit Λ 575 sqq. post trium illorum heroum vulnerationem relicto Ajaci supervenientem et in eo sublevando nobili plaga percussum atque Idomeneum Merionem Thoantem in navali pugna pro ceteris

propugnantes. Tum post 170 = B 336 Nestor sequente verso sortiri jubet iisdem fere verbis quibus Ulixes ι 331 κλήρῳ πεπαλάσθαι ἄνωγεν, quos e suo addidit διαμπερὲς ὅς κε λάχῃσιν, offensione carent. Sed qui sequuntur versus 172—174

> οὗτος γὰρ δὴ ὀνήσει ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς,
> καὶ δ' αὐτὸς ὃν θυμὸν ὀνήσεται αἴ κε φύγῃσι
> δηΐου ἐκ πολέμοιο καὶ αἰνῆς δηϊοτῆτος,

nec causam continent ob quam sortiri principes jubentur nec per se ullum sensum habent, ut recentiores mireris sicco pede transire omnes locum. Iam antiquos magnopere dubitasse ex scholiis patet, in quibus alii post διαμπερές alii adeo post πεπάλασθε plenam posuisse interpunctionem narrantur ut haec esset sententiarum connexio: ὃς γὰρ ἂν λάχῃ, (θρώσκει καὶ εἰς πάντα τὸν βίον) καὶ Ἕλληνας καὶ ἑαυτὸν ὠφελήσει. Quod fieri non posse quivis videt, nec probabilem sententiam quam suo quodam jure illi interpretando extorquere conati sunt violentiore conjectura inferre facile quis poterit. Itaque hi quoque versus ineptiores mihi videntur quam quos ab ipso rhapsodo profectos arbitrer: inserti sunt ab eodem interpolatore quem supra 117—119 inseruisse conjecimus tum leviorum sonorum amante, ut vel illa αἴ κε — δηϊοτῆτος bis eodem oscitante abstergeretur. Quippe perhorruisse videtur garruli Nestoris consilium uno tantum versu contentum, quam orationum brevitatem propriam esse libris Σ Τ Φ Ψ Ω observatum est Lachmanno p. 81.

Tum et ἐσημήναντο 175 secundum celeberrima σήματα λυγρά de quibus dicta sunt omnia, commode posuit et scite pro universali notione κλήρους ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ πάλλον Γ 316 (= κ 206) ipsius Agamemnonis galeam nominavit. In sequentibus inertior quidem fuit — nam 177—179 — [illegible] = Γ 318—320 et βασιλῆα πολυχρύσοιο Μυκήνης ex Λ 46 fluxit —, probe tamen iterum ex novem illis hos tres potissimum elegit, quippe qui soli in postero proelio Hectori obviam ire sustinuerint. Contra propter eam ipsam, quam precantes invocatis diis dant optionem, non recte 182 dicit ἐκ δ' ἔθορε κλῆρος κυνέης, ὃν ἄρ' ἤθελον αὐτοί, Αἴαντος, quasi hunc soli sortem evenire optavissent. Sed crassa Minerva ι 334

> οἱ δ' ἔλαχον, τοὺς ἄν κε καὶ ἤθελον αὐτὸς ἑλέσθαι

in suum usum convertit, quemadmodum ex Γ 324 mutato nomine v. 181 fecit. Tum φέρων ἀν' ὅμιλον sumptum ex Λ 247 minus etiam addito ἁπάντῃ hic quadrat, quoniam consentaneum est sortes novem tantum illis, qui sor-

vexerint, demonstratum esse. Quinam igitur est ille ὅμιλος? Sed quid hoc ad nostrum, qui etiam sequentem versum ex Ζ 170 + Λ 587 + Λ 227 (= Ι 421) contexuit, quasi omnibus omnino principibus oblitus fuerit!

Contra qui hunc excipiunt versus decem 185—194 et satis libere compositi sunt et omni offensione vacant, immo egregie Aiacis et paratum ad pugnam animum et apertam planeque fiduciam depingunt. Pessime hanc nervosam Aiacis orationem turbant qui ei insuper adhaerent v. 195—199, ubi quot versus tot ineptias habemus vel nostro indignas. Sed eas enumerare supersedemus, quoniam hic nobis iam Aristarchi succurrit iudicium ἀθετοῦνται, ὅτι οὐ κατὰ τὸν Αἴαντα οἱ λόγοι καὶ ἑαυτῷ ἀσθενηγόροι. Sufficit locos quibus maxime abusus est, breviter indicasse: β 198 sq. ubi Eurymachus gloriatur

οὐ γὰρ πρὶν παύσεσθαι ὀΐομαι υἷας Ἀχαιῶν
μνηστύος ἀργαλέης, ἐπεὶ οὔ τινα δείδιμεν ἔμπης,

tum ex Δ 43 ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ cum clausula δίηται ut Π 246 Χ 165, 456 tam absurde conflavit, ut Aristarchus haud melius quidem ἑλὼν legerit, postremo Σ 436 ubi Thetis queritur

υἱὸν ἐπεί μοι δῶκε γενέσθαι τε τραφέμεν τε
ἔξοχον ἡρώων.

Etiam in iis, quae sequuntur usque ad ipsum certaminis initium v. 200—243, rhapsodo negotium haud male cessit, quamquam hic quoque interdum in corripiendo et mutando lapsus est.

Statim Graecorum precatio, quamquam haud pauca in ea sunt aliunde petita — 200 = ν 185 + Β 102 (Σ 118), 201 (ut supra 178) = Γ 318 + Γ 364, 202 = Γ 276, cum 203 cfr. Γ 351 et Φ 297, cum 204 cfr. Δ 196, Ι 342 — nativam quandam spirat simplicitatem et in memoriam fere revocat notissimas illas «prisci Dessoviensis» preces, quibus ille ante pugnam Kesselsdorfiensem Deum optimum maximum invocasse traditur, ut hoc quidem die sat sibi, o qui nequaquam ille quotidianus fatigetur supplicans, semel auxilium ferat ipsi suis, id si minus placuerit hostibus certe suis ne ferat.

Egregie vero est Aiacis ferociter ingredientis atque cum ceteris tum Hectori haud mediocrem terrorem incutientis imago 208—218: pauca, quae etiam alibi leguntur, hic quoque aptissime posita sunt, ut 210 = Τ 58 + Δ 8, 211 Αἴας πελώριος, ἕρκος Ἀχαιῶν = Γ 229, 213 = Ο 686 (ubi tamen φοῖτα mutato) + ι 438 (qui locus fortasse ex nostro potius fluxit), 215 = Τ 44, 216 coll. Ν 282 κραδίη μεγάλα στέρνοισι πατάσσει et Ψ 370 πάτασσε δὲ θυμός

ἱκέσθαι. Unum est quod hic jure offendat, sed removeri non potest, quod primis duobus versibus (quorum 206 = Π 130) Ajax arma induisse perhibetur, cum tamen ea exuisse nusquam dictus sit, imo contrarium ex 61 sq.

— — — στίχες εἵατο πυκναί,
ἀσπίσι καὶ κορύθεσσι καὶ ἔγχεσι πεφρικυῖαι

concludendum videtur.

Quo magis nos advertit nobilissimum de Ajacis clipeo fragmentum 220—224, quod prorsus abhorret a totius rhapsodiae amythia (nam de Ereuthalione et Areithoo supra vidimus) et, si quidem ab ipso ejus auctore profectum esset, potius circa 206 sq. positum fuisse videtur. Itaque cum infra in insella pugnae descriptione 245—248 peculiaris tamen illius clipei forma respiciatur, equidem vix dubito, quin totum hunc locum ex Homerico carmine arripuerit auctor, nec magnopere quidem eam ob rem vituperandus. Quemadmodum autem nobis cognoscamus primus ea descriptio fuerit, sponte offertur Ἀγαμέμνονος ἀριστεία, ubi vulneratis Agamemnone Diomede Ulixe fugientibus ceteris unus «clipei dominus septemplicis Ajax» tranquille recedendo — quod validissimum quemque facere solere Bœotorum ille vir diabolicus jactavit — [illegible] Achivorum «restituit rem». Quo in negotio cum primae fuerint partes ingentis clipei — cfr Λ 572 —, ubi primum ejus mentio fit illud post 485

Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σάκος ἠΰτε πύργον,

nostros etiam quosque versus positos, tum vero 486 ut hic 225 στῆ δὲ παρέξ scriptum fuisse arbitror.

Mutuae quae jam sequuntur heroum orationes 226 — 243 minus probari possunt, quamquam nondum prorsus ad imitatoris sibi ineptias recidunt qualesinfra multas notavimus. Οἰόθεν οἶος 226 quo egregie sibi placuisse videtur Η 39 repetit. Hujus et sequentis versus colorem ex Ι 348 traxit

ὄφρ' εἰδῇς, οἷόν τι κακὸν τόδε νῆας ἱκάνει,

non satis opportune. Neque enim temere omnino Trojanorum ἀριστῆες ἀριστήεσσιν Graecorum componuntur. Υ 228 = Π 146 + Ε 639 (Ζ 266). Sequentes duo versus vel in recentissimo emblemate quod Β 761—779 habemus 771 sq. aptius leguntur quam hic, ubi tamen propter 231 sq. removeri non possunt. Postremo quod Ajax Hectorem invitat, ut prior hastam projiciat, quaecunque causa est — nisi quaerente ex Φ 439 ἦρχε, ἐπεὶ γὰρ γενεῆφι νεώτερος consuetudinem quandam intulerunt —, verbis profecto minus propriis usus est

ἄρχε μάχης ἠδὲ πτολέμοιο. Nec quadrat cum ea invitatione quamquam scio quomodo ei adaptetur Hectoris responsum v. 242 sq.

ἀλλ' οὐ γάρ σ' ἐθέλω βαλέειν τοιοῦτον ἐόντα
λάθρῃ ὀπιπεύσας, ἀλλ' ἀμφαδόν, αἴ κε τύχωμι.

Nec verbosa Hectoris jactatio versus caret offensionibus. *Ἀρηιφόρος* positus et epitheton alibi non invenitur. *παιδὸς ἀφαυροῦ* in hac quidem versus sede ex memoria λ 492 *παιδὸς ἀγαυοῦ* dictum videtur. Tum nisi me fallit memoria est in sequente *ἠὲ γυναικός*, *ᾗ οὐκ* relativi pronominis haec correptio inusitata est. Ibidem recte quidem habet *οἶδεν πολεμήια ἔργα*, sed nimium est et portentosum quod opponitur *εὖ οἶδα μάχας τ' ἀνδροκτασίας τε*. Cui hyperbolae eo minus convenit quod sequentibus suam in defendendo potius quam in petendo hoste sollertiam jactat miris versibus

οἶδ' ἐπὶ δεξιά, οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν
ἀζαλέην, τό μοι ἔστι ταλαύρινον πολεμίζειν.

Clipei singularem denominationem ex *Μ* 137 *βόας αὔας ὑψόσ' ἀνασχόμενοι* sumpsit, sollertem tractationem ex *Μ* 239 sq. illustravit ubi de alitibus *εἴτ' ἐπὶ δεξί' ἴωσιν — εἴτ' ἐπ' ἀριστερά*, postremo obscura illa glossa *Ἄρηα ταλαύρινον πολεμιστήν* *Ε* 289 (*Υ* 78, *Χ* 267), in qua et ipse sine dubio *βῶν* invenire sibi videbatur, satis inepte abusus est. Nec ultimo commodius dicta sunt: nam et *οἶδα δ' ἐπαΐξαι μόθον ἵππων* detortum ex *Κ* 263 *Αἰνείαο δ' ἐπαΐξας μεμνημένος ἵππων* equestre proelium innuere videtur Homero prorsus incognitum nec satis apte opponitur *σταδίῃ*, cui pugnae cominus commissae potius tela eminus missa opponenda fuisse *Ν* 314. 713 sqq. *Ο* 282 sq. docent. Sed quid hoc ad nostrum, qui quem suo modo inflecteret habebat alium locum *Ν* 513 sq.

οὐδ' ἄρ' ἐπαΐξαι μεθ' ἑὸν βέλος οὔτ' ἀλέασθαι
τῷ ῥα καὶ ἐν σταδίῃ μὲν ἀμύνετο νηλεὲς ἦμαρ,

cuius loci illud *μεθ' ἑὸν* odeo nostro *μόθον* originem dedisse nemini qui horum imitatorum artes moresque callet incredibile videbitur.

Sequitur ipsius pugnae descriptio 244—278 misere varia ex locis conflata. Sed singula demonstrandi labore ut hoc quidem supersedere possem Kayseri effecit diligentia, qui in dissertatione supra p. 19 laudata p. 23 sq. singula totius fragmenti verba unde hausta sint appositis locis indicavit, de argumenti vero jejunitate ibid. p. 11 verissimum hoc tulit judicium: «scilicet tota res *σκιαμαχία* potius quam *μονομαχία* dicenda».

Nec melioris farinae est totius rhapsodiae exitus 279—312, unde tamen

potiora tantum excerpere placet. In Idaei admonitione miramur subito noctem ingruere: scilicet obversabatur Θ 502

ἀλλ' ἤτοι νῦν μὲν πειθώμεθα νυκτὶ μελαίνῃ

simul cum γ 196 ἀγαθὸν καὶ παῖδα καταλείπεσθαι. In Ajacis responsione bis se ipsum repetit 285 ex 150, 286 ex 232. Hectoris verba, quibus certaminis finis Ajaci commendatur, famosam illam in mentem nobis revocant piorum quorundam ratiocinationem, qua «quoniam leo terribilis bestia sit, novam inire vitam jubemur». Quidni vero? Habebat tamen locos, ex quibus sua contaminaret, et N 775 Ἕκτορ, ἐπεί τοι —, ibid. 727 οὕνεκά τοι περὶ δῶκε θεὸς —, δ 415 κάρτος τε βίη τε, ν 70 sq. περὶ — δῶκε — εἶδος καὶ πινυτήν, μῆκος ἄεθλον — B 389 περὶ δ' ἔγχεϊ —, A 581 πολὺ φέρτατός ἐστιν. Tum iterum ad se ipsum redit 290 sq. = 29 sq.; de quibus cfr. supra p. 9: nam hic ad singulare certamen transtulit, quod vitium non emendatur sed augetur iis, quos deinde affinxit —

εἰς ὅ κε δαίμων

ἄμμε διακρίνῃ, δώῃ δ' ἑτέροισί γε νίκην,

quae profecto melius quam ipse auctor consarcinator infra 377 sq., 397 sq. usurpavit. Tum 293 = 282.

De 295 si in bono poëta versaremur, probarem Alexandrinos: ἀθετοῦνται ὡς καθαρῶν ἐκ προειρημένα «ὡς σύ τ' εὐφρήνῃς πάντας» ἔχει δὲ καὶ ἀλογίαν ἔτος καὶ ἑταίρους. Sed noster haud scio an certos quaesivit homines, quibus opponeret 297 Τρῶας — καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους ex Z 442 huc collocatos. Trojanas mulieres suam in gratiam similiter ut in Homilia templa deorum adeuntes sibi finxit: sed quam insulse verbis id indicavit 298

αἵ τέ μοι εὐχόμεναι θεῖον δύσονται ἀγῶνα!

Scilicet obversabatur Z 311 ὣς ἔφατ' εὐχομένη (et cfr. K 295), sed non cogitavit vota nuncupari, ubi ut aliquid boni fiat dei invocentur, sed solvi, ubi quidquid boni optaverimus jam factum sit. Praeterea inepte autem illud θεῖον δύσονται ἀγῶνα ex Σ 376 surreptum esse nec antiquis obscurum fuit, qui sic interpretando — ἡ διπλῆ, ὅτι οὕτως τὴν ἄγυριν καὶ συναγωγὴν τῶν θεῶν, διὰ τὸ πολλῶν θεῶν ἐν ταὐτῷ εἶναι ἀγάλματα — aut mutando δύσονται in δώσονται loci ineptias frustra tollere conati sunt. In iis, quibus dona mutua danda commendantur, 299—302 rursus in universum se ipsum 87 sqq. imitatus est verbis partim aliunde depromptis, ut δῶρα — περικλυτὰ ex Σ 449, ἔριδος πέρι θυμοβόρου ex Π 476, Υ 253, διέτμαγεν ex A 531. Sed ἀρθμήσαντε ipsius est.

Etiam donorum enumeratio aliena verbis concepta est: ξίφος ἀργυρόηλον quis nescit? 304 = Ψ 825. 305 = Z 219. Nec in ultimis a se descivit: 306 = Τ 212 + Ε 573. 307 sq. vel — προσέειπε — Ε 514 sq. 309 = Z 502 + Μ 166. 311 = Ε 656.

Sed jam satis est. Neminem jam opinor dubitaturum esse, quin haec Monomachia nec cum Homilia cohaereat nec omnino inter carmina Homerica nomine digna haberi queat. Est tamen inter eam atque centones supra p. 8 cum ea comparatos magnum discrimen, sive consilium sive ipsam formam spectamus. Centones illi solo eo consilio consuti esse videntur, ut lacunae inter duo carmina hiantes explerentur atque contegerentur; nostra vero rhapsodia — ita jam eam appellare placet — per se vel ex hodierna Iliadis compage sine ullo detrimento removeri potest, nec argumentum habet non minus absolutum et integrum atque ipsa illa carmina. Ad horum igitur exemplum patet eam factam esse ab imitatore quodam, qui quamquam Homericae poëseos ceterarum specierum sermonisque morem atque proprietates egregie memoria teneret, omni tamen Musarum afflatu careret. Itaque quamquam rhapsodiae stilus plerumque, ut vidimus, non multum supra humilem operis tessellati gradum assurgit, narrationis tamen copiam quandam deprehendimus e centonum illorum nuda et ieiuna brevitate alienissimam, quae obiter legentis atque rem leviter tantum stringentis fraudem facillime facere possit. Ut breviter dicam: et haec rhapsodia et quae aliae ejus similes in Iliade et Odyssea inveniuntur omnes eundem fere Homerici sermonis usum atque abusum produnt, quo post tot saecula Quintus Smyrnaeus exsanguem antiquae epopoeiae imaginem renovavit. Fuisse vero illarum rhapsodiarum confectores et ipsos scholae Homericae addictos, h. e. carminibus Homericis memoria tenendis atque rite declamandis eos operam vitamque impendisse, et vixisse eos hoc etiam tempore, quo illa poësis hominum adhuc plausu gratiaque publica floreret, uti externo testimonio probari nequit, ita argumentis ex re ipsa petitis probabile redditur.